

Lavrov'un Parmakları: Geldi, Gördü, Karıştırdı, Gitti!

Dr. Galip ÇAĞ

23 Kasım 2018'de yine burada bir yazı kaleme almış idik: *Çok Bilinmeyenli Bir Denklem: Bosna Hersek Seçimleri ve Umutsuzluğun İktidarı*. Sonuç ne olursa olsun, bu seçimlerde Balkanlar'a dair mukadder çözümsüzlüğün bir parçası olacağına, zira bölgedeki kaosun sebebinin kendi değil bura üzerinden vesayet savaşlarını yürüten güçler olduğuna dikkat çekmiştik. Hatta seçimden galip çıkan Sırp temsilci Milorad Dodik'in Bosna Hersek'in, Kırım'ı Rusya'nın bir parçası olarak resmen tanınması için çalışacağını açıklaması da bunun ispatı olmuştu. Aynı Dodik Rus gazetesi İzvestiya'ya verdiği demeçte şunları söylemişti: *Böyle bir girişimde bulunacağım, Kırım'ın statüsünün Bosna Hersek düzeyinde tanınmasını sağlamaya niyetliyim. Ne de olsa, Kırım Yarımadası'nın Rusya ile yeniden birleşmesi, BM şartına uygun meşru bir referandumun sonucuydu. Kırım sakinlerinin tercihlerini ifade ettiği demokratik bir süreçti*. Rusya belki Avrasyacı bakışının bir ucuna Sırp'ları yerleştirirken Sırp'lar da kadim panslavist düşünceyi Rusya ile canlı tutmaya gayret ediyordu. Biz bunu Balkanlar üzerinden okursak yine etnik, ırkçı, tarihsel ulusçu motivasyonlar yolu ile bölgede kaos ortamı bir şekilde var edilmeye devam ediyor diyebiliyoruz. Bu kısa hatırlatma sonrasında da geçen hafta Bosna Hersek'i ziyaret eden Rusya Dış İşleri Bakanı Sergey Lavrov'un skandallar zinciri "Rusya da burada" tavırlarının hatırlanmasında ve yukarıdaki gerçekliğe bağlı olarak incelenmesinde fayda olduğunu düşünüyoruz.

Lavrov'un Bosna ziyaretinin bahanesi oldukça ironikti. 15-16 Aralık Dayton Anlaşması'nın 25. yıldönümünü kutlamak. Bugün artık Bosna'da dahi eleştiri ile karşılanan ve içerik olarak asla bir çözüm olamayacak mahiyetteki anlaşmanın, Rusya tarafından bu kadar üst düzey bir kutlamaya bahane edilmesi, zaten başlı başına bir kara mizah. Lavrov da hâlihazırda tavırlarından anlaşıldığı üzere, bu trajediyi daha büyük bir karanlıkla beslemek ve adeta Bosna kamuoyu nezdinde bir infial yaratmak için buraya gelmiş gibidir. Hatta biraz daha ileri götürürsek Sırp'ları bu anlaşma vesilesi ile bir kez daha savaşın galibi olarak kutsamak için.

Lavrov'un niyetini açık eden ilk hamlesi, ziyareti öncelikle Sırp bölgesi olarak da bilinen Doğu Bosna'daki Sırp Konseyi ile başlatması oldu ki bu ziyaret sırasında hukuken orada bulunması gereken Bosna Hersek bayrağının yerine asılmaması uluslararası bir skandal olarak kayıtlara geçti. Boşnak ve bazı Hırvat yetkililerin bunun üzerine Lavrov ile görüşemeyerek (Boşnak üye Sefik Dzaferovic ile Hırvat üye Zeljko Komsic) verdikleri tepki ise dış basında çok da fazla ses getiremedi. Belki konunun Türkiye basınında güçlü bir şekilde dillendirilmesi Bosna ve Türkiye arasındaki kadim ilişkiler açısından olumlu etkiler yaratabilecekti.

Lavrov'un ikinci adresi bu kez de Dodik'in son zamanlardaki etkin müttefiki Bosna Hersek Hırvat Demokrat Birliği (HDZ BIH) Genel Başkanı Dragan Covic oldu. Bu görüşmede çokça tartışıldı ve Lavrov'un bu görüşmeyi hem kendi sıfatı hem de muhatabı açısından hangi niyet mesnet ile yaptığı da anlaşılamadı.

Dodik ile Lavrov'un ortak basın toplantısı ise tüm bu yaşananların üzerine adeta benzin döktü. Lavrov evvela Dayton Barış Anlaşması'nın revize edilmesine karşı olduğunu ifade ederken bir iç mesele olarak ülkenin görece kurucu anlaşması ile alakalı fikir beyan etti ve gariptendi. Dahası bir egemenlik müdahalesi olarak da kabul edildi bazı kesimlerce. Sonra Dayton'un getirdiği Yüksek Temsilcilik Ofisi'nin (OHR) kapatılması gerektiğini de ifade etti ki geniş yetkilere sahip OHR, son dönemde Boşnaklar dışında Dodik'in ayrılıkçı eylem ve söylemlerinin önüne geçmeye çalışan tek kurum olarak dikkati çekiyordu. Dodik'in bunu Rus Bakan'a da aktardığı gayet açık.

Lavrov'un tepki çeken bir diğer söylemi de Sırp etnisitesinin (Republika Srpska) askeri tarafsızlığına dair oldu. Ülke içindeki iki entisiteden biri olan Sırpların tek başına askeri tarafsızlık gibi karar alamayacağını aslında Lavrov da çok iyi biliyordu. Ancak burada gayenin Rusya eli ile bölgenin gerçek hâkiminin Sırpolar olduğuna dair bir izlenim oluşturmak olduğu açıkça görülüyor. Kaldı ki bu fikrin art alanında Lavrov'un, Sırpoların, Rusya ile Avrupa ve dolaylı olarak ABD'nin etki sahası arasında bir tampon bölge olmasına dair fikrinin de mimarı olduğu gerçeği yatıyor. Ancak bu durumun, Bosna'ya yüklediği edilgen rol ve bağımlılık hali her şeyden önce Boşnaklar tarafında net bir şekilde reddediliyor.

Skandallar bununla da bitmedi elbette. Gezi sırasında Dodik'in Lavrov'a hediye ettiği 300 yıllık Aziz Nicholas ikonasının Ukrayna'nın Lugansk bölgesinde çalınmış olduğuna dair iddia, ikonanın Bosna Hersek'e iadesi ile sonuçlandı ve şu anda özellikle Ukrayna kamuoyu, konuya dair Dodik'ten bir açıklama bekliyor.

Tüm bunlar ile oldukça gergin geçen ziyaretin sonunda Lavrov'un Belgrad'daki vedası sırasında herkesçe bilinen çetnik işareti ile yaptığı elveda hareketi, şüphesiz ki herkes için bir soğuk duş etkisi yarattı. Elbette bu hareket sehven yapılan bir hamle değil. Bir niyet okumanın ötesinde öncelikle Bosnalı Müslümanlara verilen bir gözdağı gibi görülüyor. Dayton'a saygılıyız diyen Rusya'nın büyük bir çelişkisi de elbette. Bu platformda anlatmaya çalıştığım önemli konulardan biri Balkanlar için sembollerin, kavramların, bir ikonun hatta mimiğin bile çok fazla şey ifade ettiği gerçeği oldu. Balkanlar inşa edilmiş, Osmanlı sonrasında yeniden kurgulanmış ve kurgulanmaya da devam eden bir coğrafya olarak adeta Avrupa'nın bir antitezi gibi kabul edilerek var edildi. Buna bağlı olarak da tarihin sundukları üzerinden yapılan her türlü spekülasyon büyük etkiler yarattı. Dolayısı ile çok da uzun olmayan bir zaman önce Avrupa'nın göbeğinde ve gözetiminde yaşananlar gösterdi ki unutulmuş bir şey de unutturulabilen bir şey de yok. Rusya'nın Lavrov üzerinden yapmak istediği de olası ABD, AB hatta bunların ötesinde Türkiye tesirine karşı bir yeniden hatırlatma düşüncesi. Kaldı ki Bosna Hersek Bakanlar Konseyi Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Bisera Turkovic'in Lavrov ziyaretinden bir gün önce yaptığı, ülkede daha fazla Türk yatırımını görmek istediklerine dair görüş de bunu destekleyen başka bir veri. Yine 2005'ten beri yürütülen NATO üyeliği yolunda da Bosna için bu ziyaret ve ziyarette yaşananlar çok da tesadüfi ve iyi niyetli değil. Çok iyi okunmalı hatta gerekirse Türkiye açısından karşılıklı bir karşı hamle gecikmeden gerçekleşmeli.

Lavrov'un üç parmağının söyledikleri ve hatırlattıkları, Balkanlar'ın halen bloklar arasındaki en önemli denge unsuru olduğu ve bunun da ardında güçlü tarihi realitenin yattığı acı! gerçeğini bizlere göstermekte. Ve bu hatıra ile baş edip bölgede hâkim bir güç olmanın yolu tarihsel materyalizm bakışı ile değil çok daha tarihsel sosyolojik bir entelektüel birikim ile mümkün.